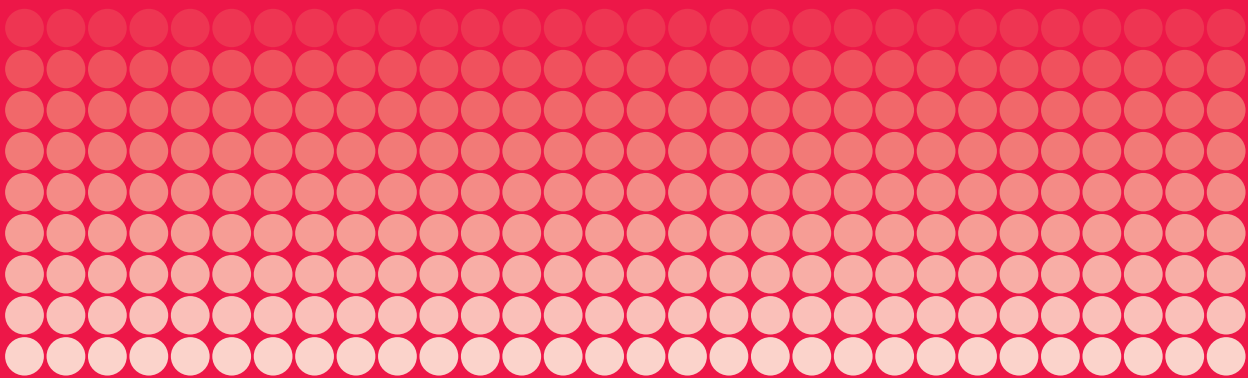

SIPRI YEARBOOK 2020

Armaments,
Disarmament and
International
Security

Sammanfattning på svenska

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, SIPRI, grundades 1966 som ett oberoende forskningsinstitut med uppgift att studera väpnade konflikter samt nedrustning och rustningskontroll. SIPRI tillhandahåller fakta, analyser och rekommendationer, baserade på öppna källor, till beslutsfattare, forskare, media och den intresserade allmänheten.

THE SIPRI YEARBOOK

SIPRI:s årsbok presenterar fakta om världens militärutgifter, internationell vapenhandel (vilket inkluderar såväl vapenförsäljning som vapen givna som militärt stöd), vapenproduktion, kärnvapen, större väpnade konflikter och multilaterala fredsoperationer samt analyser av internationell säkerhet och strävanden att begränsa rustningen.

I detta häfte ges korta sammanfattningar av kapitlen i *SIPRI Yearbook 2020* samt några exempel på den information som finns i bokens bilagor.

INNEHÅLL

1. Inledning: Internationell stabilitet och säkerhet 2019	1
Del I. Väpnade konflikter och konflikthantering 2019	
2. Väpnade konflikter, fredsprocesser och fredsoperationer världen över	2
3. Väpnad konflikt och fredsprocesser i Amerika	4
4. Väpnad konflikt och fredsprocesser i Asien och Oceanien	5
5. Väpnad konflikt och fredsprocesser i Europa	6
6. Väpnad konflikt och fredsprocesser i Mellanöstern och Nordafrika	7
7. Väpnad konflikt och fredsprocesser i Afrika söder om Sahara	8
Del II. Militärutgifter och upprustning 2019	
8. Militärutgifter	10
9. Internationell vapenhandel och vapenproduktion	12
10. Världens kärnvapenarsenaler	14
Part III. Icke-spridning, vapenkontroll och nedrustning 2019	
11. Kärnvapenedrustning, nukleär begränsning och icke-spridning	16
12. Kemiska och biologiska säkerhetshot	18
13. Konventionell vapenkontroll och nya vapenteknologier	19
14. Produkter med dubbla användningsområden och vapenhandelskontroll	20
Bilagor	22

1. INLEDNING: INTERNATIONELL STABILITET OCH SÄKERHET 2019

DAN SMITH

Den 51:a upplagan av *SIPRI Yearbook* bekräftar den rådande försämringen av den internationella stabiliteten. Trenden syns i en fortsatt ökning av militärutgifter och det beräknade värdet av världens vapenhandel, i rustningsbegränsningens kris som blivit permanent samt en ökande geopolitisk fientlighet och regional rivalitet. Det pågår fortfarande många väpnade konflikter i världen där inga tecken på förhandlade lösningar finns i sikte.

Krutdurkar

Händelser under 2019 innefattar farliga sammanstötningar mellan stormakter i Mellanöstern och Sydasiens. Missilattacker, proxyattacker (attacker via ombud) och utmaningar för navigationsfriheten i Persiska viken som vid mitten av året ökade risken för krig mellan Iran och Saudi-arabien och andra regionala makter samt i slutändan med USA. Väpnade sammanstötningar om Kashmir mellan två kärnvapenstater, Indien och Pakistan, ökade också. I båda fallen lugnade situationen gradvis ner sig, men inte på grund av traditionell krishantering.

Rustningsbegränsning

Under 2019 sågs inga vinster, men ytterligare några bakslag för kärnvapenbegränsningarna. USA drog sig ur 1987 års Fördrag om eliminering av sovjetiska och amerikanska markbaserade missiler med räckvidden 500–5 500 km (INF-fördraget) och Ryssland uppsköt formellt sina skyldigheter enligt fördraget. Osäkerheten om 2010 års Fördrag om åtgärder för vidare

nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (Nya START) mellan Ryssland och USA skulle förlängas efter utgångsdatumet i februari 2021 bestod. Diskussionerna mellan Nordkorea och USA om kärnvapenedrustningen förlorade sin tjustning under 2019 och vid slutet av året var kärnteknikavtalet med Iran (*2015 Joint Comprehensive Plan of Action*) till stora delar icke-fungerande.

Klimatkrisen

Under 2019 sågs välkomna tecken på att opinionen svängde till ett stöd för kraftiga åtgärder riktade mot klimatkrisen. Det kommer emellertid att finnas en avsevärd tidsfördröjning mellan handling och påverkan och det kommer att bli nödvändigt med anpassning och flexibilitet till klimatförändringens effekter. Dessutom måste klimatförändringens påverkan ofta tas i beaktande vid fredsbyggande i konfliktområden. Det finns fortfarande tid att förbereda för framtida klimatrelaterade säkerhetsutmaningar. Nyckeln till framgång kommer att vara ökat internationellt samarbete.

Internationellt samarbete

Nödvändigheten av samarbete om klimatförändringen motsvarar nödvändigheten av samarbete om andra stora utmaningar för vår tid. I vilken grad internationell politik karaktäriseras av motsättningar och oenighet, särskilt bland de tre stormakterna, Kina, Ryssland och USA, är en källa till allvarlig oro. Även regeringar som uttrycker avsky för diplomati inser att det i stort sett är omöjligt att lösa gemensamma problem utan kooperativa lösningar. Spridningen 2019 av coronaviruset (Covid-19) understryker att också andra globala utmaningar idag kräver samarbete för mänsklig säkerhet och internationell stabilitet. ●

2. VÄPNADE KONFLIKTER, FREDSPROCESSER OCH FREDOPERATIONER VÄRLDEN ÖVER

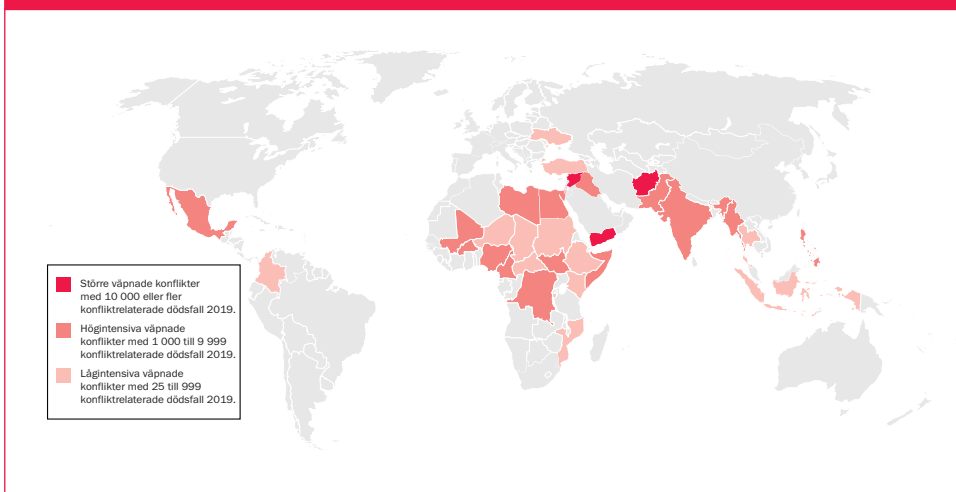
Väpnade konflikter pågick 2019 i åtminstone 32 länder: två i Sydamerika, sju i Asien och Oceanien, en i Europa, sju i Mellanöstern och Nordafrika samt 15 i Afrika söder om Sahara. Likt tidigare år pågick de flesta inom ett land (inomstatliga), mellan regeringstrupper och en eller flera beväpnade icke-statliga grupper. Tre konflikter var större väpnade konflikter (med fler än 10 000 konfliktrelaterade dödsfall under året): Afghanistan, Jemen och Syrien. Femton var högintensiva väpnade konflikter (med 1000–9999 konfliktrelaterade dödsfall): Mexiko, Nigeria, Somalia, Demokratiska republiken Kongo, Irak, Burkina Faso, Libyen, Mali, Sydsudan, Filippinerna, Indien, Myanmar, Kamerun, Pakistan och Egypten. Övriga var lågintensiva konflikter (med 25–999 konfliktrelaterade dödsfall). Endast en väpnad konflikt utkämpades mellan stater (gränssammanstötningar

mellan Indien och Pakistan), och två var strider mellan regeringstrupper och väpnade grupper som eftersträvade makten (mellan Israel och palestinska grupper samt mellan Turkiet och kurdiska grupper). De tre större väpnade konflikterna och de flesta av de högintensiva var internationaliserade.

Väpnade konflikter och deras konsekvenser

Att flera väpnade konflikter blev mindre allvarliga under 2019 ledde till fortsatt minskning av dödsfall och att den nedåtgående trenden som påbörjades 2014 fortsatte. Antalet tvångsförflyttade människor i världen uppgick i början av 2019 till 70,8 miljoner, inklusive mer än 25,9 miljoner flyktingar. De långdragna tvångsförflyttningarna fortsatte i Afghanistan, Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Myanmar, Somalia, Sydsudan, Syrien, Venezuela och Jemen samt i Sahelregionen. Under 2019 behövde nästan 30 miljoner människor i fem länder

VÄPNADE KONFLIKTER 2019

Not: Gränsvärdena använda på kartan betyder inte att SIPRI godkänner dem.

BERÄKNING AV KONFLIKT-RELATERADE DÖDSOFFER

Fem väpnade konflikter hade det högsta antalet dödsoffer under 2019: Afghanistan, Jemen, Syrien, Mexiko och Nigeria. Med tillsammans nästan 98 000 dödsoffer stod dessa konflikter för cirka 78 procent av konfliktrelaterade dödsfall under 2019.

(Afghanistan, Centralafrikanska republiken, Haiti, Somalia och Sydsudan) och i två regioner (regionen runt Tchadsjön och centrala Sahel) akut hjälp med livsmedelsförsörjning.

Fredsöverenskommelser

Av 21 nya fredsavtal 2019 var 10 kopplade till lokala överenskommelser och 11 till nationella avtal, även om de flesta senare var förnyelser eller genomförandeavtal. Två nya konkreta nationella fredsavtal skrevs under i Afrika söder om Sahara: i Centralafrikanska republiken och i Moçambique. Relativt fredliga maktskiften i Etiopien (2018) och Sudan (2019) och genomförandet av 2018 års fredsavtal i Sydsudan ledde till betydande minskning av väpnat våld i de tre länderna under 2019. Fredsprocesserna i två av de mest utdragna och komplicerade väpnade konflikterna uppvisade varierande resultat 2019: i Afghanistan bröt fredssamtalen mellan Talibanerna och USA samman innan de återupptogs i november 2019, och i Jemen fick 2018 års Stockholmsavtal ett nytt kompletterande fredsfördrag i november 2019, Riyadh-överenskommelsen.

Trender för multilaterala fredsoperationer

Under 2019 pågick 61 multilaterala fredsoperationer, en mer än föregående år. Två operationer avslutades under 2019: den Tillfälliga internationella närvaron i

Hebron och FN:s uppdrag för rättsstöd i Haiti (MINUJUSTH). Tre operationer påbörjades under 2019: FN:s integrerade kontor i Haiti, som ersatte MINUJUSTH, FN:s uppdrag att stödja Hodeidah-avtalet och EU:s integrerade gränsförvaltningsuppdrag i Libyen, vilket kvalificerade sig som en multilateral fredsoperation när dess nya mandat trädde i kraft.

Trots en liten ökning av antalet multilaterala fredsoperationer, minskade deras personal med 4,8 procent under 2019, från 144 791 den 31 december 2018 till 137 781 den 31 december 2019. Minskningen skedde huvudsakligen i FN:s fredsoperationer och främst i Afrika söder om Sahara. Trots detta är FN den största organisationen på fältet med ansvar för mer än en tredjedel av alla multilaterala fredsoperationer och nästan två tredjedelar av all personal.

Afrikanska unionens uppdrag i Somalia var, trots att truppen reducerades, fortsatt den största multilaterala fredsoperationen under 2019. Etiopien, följt av USA och Uganda var precis som under 2018 de tre länder som bidrog med flest trupper. De två senare rankades så högt på grund av sina bidrag till icke FN-ledda operationer.

Andelen dödsfall i fientliga aktioner var fortsatt relativt stabilt i FN:s fredsoperationer under 2019 jämfört med föregående år. Det kan noteras att alla utom ett dödsfall bland FN:s uniformerade personal skedde i den FN-ledda stabiliseringsinsatsen i Mali. ●

3. VÄPNAD KONFLIKT OCH FREDSPROCESSER I AMERIKA

Under 2019 pågick inomstatliga väpnade konflikter, definierade av internationell humanitär rätt, i två amerikanska länder: Colombia och Mexiko. Utanför de strikta definitionerna av internationell humanitär rätt påverkade olika typer av väpnade konflikter dessa och andra länder i regionen 2019.

Colombia

Genomförandet av 2016 års fredsavtal mellan den colombianska regeringen och FARC-EP-gerillan (Colombias revolutionära väpnade styrkor–folkets armé) fortsatte under hela 2019. Samtidigt var regeringen inblandad i konflikter med flera icke-statliga väpnade grupper som inte undertecknat avtal. Den sköra freden som varit obruten sedan ratificeringen av fredsavtalet hotas av fragmenteringen bland väpnade grupper.

Mexiko

I Mexiko, som 2019 hade det högsta antalet mord på hundra år, utvecklades en inomstatlig väpnad konflikt mellan staten och brottssyndikatet *Cártel Jalisco Nueva Generación* (CJNG). Baserat på graden av det väpnade våldet mellan regeringstrupper och CJNG samt CJNG:s välorganiserade struktur hade nivån för en icke-internationell konflikt nåtts 2019.

Fredsoperationer

Under 2019 pågick fyra multilaterala fredsoperationer i Amerika: det nya uppdraget FN:s integrerade kontor i Haiti, FN:s uppdrag för rättsstöd i Haiti (MINUJUSTH), FN:s uppdrag att bevaka fredsavtalet i Colombia och Organisationen av amerikanska stater (OAS) uppdrag att

stödja fredsprocessen i Colombia.

Dessutom inrättade OAS ett specialuppdrag för Nicaragua. OAS uppdrag att stödja kampen mot korruption och straffrihet i Honduras misslyckades emellertid att nå ett avtal med den honduranska regeringen om förnyelse av dess mandat.

Kriminellt våld

Enligt FN:s kontor för narkotikakontroll och förebyggande av brott har dödsfallen orsakade av brottslig aktivitet vida överskridit de som sammantaget orsakades av konflikter och terrorism. Mätt i antalet mord, där organiserad brottslighet spelar en betydande roll, är Amerika fortsatt världens mest våldsamma region 2019.

Politisk oro

Under 2019 svepte också vågor av politisk oro med massdemonstrationer över länderna i regionen utlösta av olika orsaker och händelser. Protesterna hade emellertid ofta liknande underliggande orsaker, som t ex en låg ekonomisk tillväxt sedan 2015, ständigt höga nivåer av ojämlikhet, missnöje med hur demokratiska institutioner och processer fungerar och ihållande problem med korruption och maktmissbruk från den politiska och ekonomiska eliten. ●

4. VÄPNAD KONFLIKT OCH FREDSPROCESS I ASIEN OCH OCEANIEN

I sju länder i Asien och Oceanien pågick väpnade konflikter 2019. Tre pågick i Sydasiens: Afghanistan (ett stort internationaliserat inbördeskrig), Indien (högentensiva inomstatliga regionala väpnade konflikter) och Pakistan (högentensiva inomstatliga regionala väpnade konflikter). De andra fyra pågick i Sydostasien: Indonesien (lågintensiv inomstatlig regional väpnad konflikt), Myanmar (högentensiv inomstatlig regional väpnad konflikt), Filippinerna (högentensiv inomstatlig regional väpnad konflikt) och Thailand (lågintensiv inomstatlig regional väpnad konflikt).

TVÅ framväxande trender oroade under 2019: (a) det växande våldet relaterat till identitetspolitik, grundat på etnisk eller religiös polarisering, eller på båda, och (b) ökningen av transnationella jihadistgrupper. En del av de bäst organiserade grupperna är aktiva i Sydostasien, särskilt i Indonesien, Malaysia och Filippinerna.

Afghanistan och Nordkorea

TVÅ fredsprocesser försämrades under 2019: diskussionerna mellan Nordkorea och USA upphörde och fredsförhandlingarna mellan Talibanerna och USA som bröt samman i september 2019 ledde återigen till pessimism om förutsättningarna för en avslutning av det långvariga kriget i Afghanistan (trots ett återupptagande av samtalen i november 2019). Kriget i Afghanistan var det dödligaste kriget i världen med nästan 42 000 dödsfall under 2019. En ökning av självmordsattacker och "vägbomber" (improviserade sprängmedel, IED) från regeringsfientliga grupper,

VÄPNADE SAMMANSTÖTNINGAR MELLAN TVÅ KÄRNVAPENSTATER: INDIEN OCH PAKISTAN

En självmordsattack av en Pakistanbaserad militant grupp i den indiskt administrerade delen av Kashmir i februari 2019, den dödligaste attacken i Kashmir på över 30 år, utlöste en plötslig men kort upptrappning av konflikten mellan Indien och Pakistan som båda innehar kärnvapen. Trots att den omedelbara krisen avväjts fortsatte motsättningarna under året då Indien hävdade att den osäkra politiken med strategisk återhållsamhet upphört genom episoden och att hämnd för alla attacker som upplevs komma från Pakistan nu är det "nya normala".

särskilt från Talibanerna, och en utökning av de amerikanska flygattacker bidrog till en ökning av civila dödsoffer.

Myanmar

På grund av det ökande våldet, särskilt i delstaten Rakhine, gjordes få framsteg under 2019 i den pågående fredsprocessen i Myanmar. Att den nästan miljon Rohingyer som 2017 tvångsflyttades, frivilligt skulle återvända till Myanmar verkade alltmer osannolikt vid slutet av året, trots att de humanitära förhållandena i flyktinglägren i Bangladesh blev allt sämre. Ansvarighet och rättvisa för påstådda brott mot Rohingyerna och andra etniska minoriteter var svåra att påvisa trots pågående rättsprocesser vid den Internationella brottsmålsdomstolen och den Internationella domstolen i Haag. ●

5. VÄPNAD KONFLIKT OCH FREDSPROCESSER I EUROPA

En väpnad konflikt pågick i Europa under 2019: den lågintensiva internationaliserade, regionala väpnade konflikten i Ukraina mellan den ukrainska regeringen och separatister understödda av Ryssland. Konflikten har sedan april 2014 lett till cirka 13 000 dödsoffer (minst 3330 civila och cirka 9670 stridande). Sedan 2018 har emellertid stridsrelaterade dödsfall varit mycket färre än under tidigare år. Under 2019 beräknades antalet stridsrelaterade dödsoffer till 405, en minskning från 886 under 2018.

Lovande utveckling i Ukraina

Politiska förändringar i Ukraina 2019 skapade en ny möjlighet till fortsatta förhandlingar, särskilt Volodymyr Zelenskyjs seger i presidentvalet och hans godkännande av det så kallade Steinmeier-receptet för att lösa konflikten. Receptet innebär bland annat att lokala val ska hållas i separatistkontrollerade områden i östra Ukraina, vilket kan resultera i införandet av en särskild självstyrande status för dessa områden.

I december 2019 höll Normandieguppen sitt första möte på mer än tre år, där ledarna från Frankrike, Tyskland, Ryssland och Ukraina godkände Steinmeier-receptet och kom överens om att genomföra en ”fullständig och omfattande” vapenvila vid slutet av året samt att genomföra fortsatta samtal under den första halvan av 2020. Trots den lovande nya början fanns fortsatt väsentliga meningsskiljaktigheter bland parterna om konfliktens natur och deras egen inblandning i den samt om ordningsföljden och genomförandet av receptet.

Pågående säkerhetsproblem

Fastän Europa i stort sett varit fredligt i nästan 20 år finns flera motsättningar kvar: (a) varaktiga motsättningar mellan Ryssland och stora delar av resten av Europa, (b) långvariga konflikter som inte lösts, särskilt i före detta Sovjetunionen, Västra Balkan och Cypern och (c) säkerhetsvar på problemen i södra Europa, vilket omfattar flera europeiska länders inblandning i väpnade konflikter i Afghanistan, Mellanöstern och Nordafrika samt i Afrika söder om Sahara. En politisk lösning på konflikten i Cypern till exempel, var fortsatt inte uppnådd och olje- och gasfyndigheter, maritima gränstvister och regionala maktkamper spädde på motsättningarna.

Det pågick 18 multilaterala fredsoperationer i Europa under 2019. Det var samma operationer som varit aktiva under föregående år.

Irreguljär migration och terrorism

Två frågor har funnits i förgrunden av europeiskt säkerhetstänkande under de senaste åren, irreguljär migration och terrorism, vilka båda har en stark koppling till utvecklingen i utvecklingsländerna. EU har spelat en viktig roll i hanteringen av irreguljär migration till Europa och det är en fråga som varit den främsta drivkraften i EU:s överenskommelser med Libyen och Turkiet.

Terrorism var 2019 fortsatt ett betydande hot mot säkerheten i Europa, även om rapporter antyder att riskerna minskar. En av de största kontraterrorismutmaningarna för Europa är hanterandet av återvändande utländska krigare. ●

6. VÄPNAD KONFLIKT OCH FREDSPROCESSER I MELLAN-ÖSTERN OCH NORDAFRIKA

I Mellanöstern och Nordafrika pågick under 2019 väpnade konflikter i sju länder, samma länder som under 2018: Egypten (högintensiv, regional väpnad konflikt), Irak (internationaliserat inbördeskrig), Israel (lågintensiv utom-statlig väpnad konflikt), Libyen (internationaliserat inbördeskrig), Syrien (större internationaliserat inbördeskrig), Turkiet (lågintensivt, utom-statlig och regional väpnad konflikt) och Jemen (större internationaliserat inbördeskrig). I alla konflikter, förutom i den libyska, förekom färre dödsoffer än under 2018. Många av konflikterna, som resulterat i hundratusentals döda och miljoner flyktingar, var sammankopplade och såväl regionala och internationella samt ett stort antal icke-statliga aktörer var inblandade. Vid flera tillfällen under 2019 hotade spänningar mellan Iran och USA, och dess allierade i Golfstaterna, att eskalera till en mer allvarlig mellanstatlig militär konflikt. Stora regeringskritiska demonstrationer förekom i Algeriet, Egypten, Iran, Irak, Jordanien, Libanon, Marocko, palestinska områden och Tunisien.

Komplexa och sammankopplade väpnade konflikter i Irak, Syrien och Turkiet

Turkiet fortsatte sina militära operationer i norra Irak och gjorde på nytt ett intrång i norra Syrien när USA meddelat sitt tillbakadragande. Ryssland och Turkiet inrättade i oktober 2019 en "säker zon" i nordöstra Syrien, medan den syriska regeringen stärkte sitt grepp över större delen av landet och uppnådde fler strategiska vinster. Irak var fortsatt en bräcklig efterkrigsstat, med svaga institutioner och växande protester, även om tillgänglig data tyder på

ISRAEL – PALESTINAKONFLIKTEN

Den komplicerade Israel-Palestinakonflikten fortsatte under 2019, med ökad instabilitet på Golanhöjderna och Västbanken förutom mot-sättningarna i Gaza. Trots att USA vid mitten av året avslöjade den ekonomiska delen av sin föreslagna fredsplan hade vid slutet av året inte några framsteg för att lösa den underliggande konflikten gjorts.

att stridsrelaterade dödsoffer fortfarande låg på en nivå som motsvarade en högintensiv väpnad konflikt.

Libyen

I Libyen eskalerade striderna mellan de två konkurrerande regeringarna under 2019. Konflikten internationaliserades ytterligare med Egypten, Ryssland, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten på ena sidan och Qatar och Turkiet på den andra.

Jemen

Den humanitära krisen i Jemen var fortsatt den värsta i världen under 2019. Trots att inledande steg togs för införandet av 2018 års Stockholmsavtal intensifierades striderna i det splittrade södra Jemen och rivaliteten inom anti-Huhtikoalitionen riskerade att utvecklas till ett fullskaligt inbördeskrig, tills ett fredsavtal slöts i Riyadh i november 2019. Med Stockholms- och Riyadhavtalen finns en möjlighet till en politisk lösning på inbördeskriget i Jemen, men många utmaningar återstår med fortsatta strider inom och mellan koalitionen. ●

7. VÄPNAD KONFLIKT OCH FREDSPROCESSER I AFRIKA SÖDER OM SAHARA

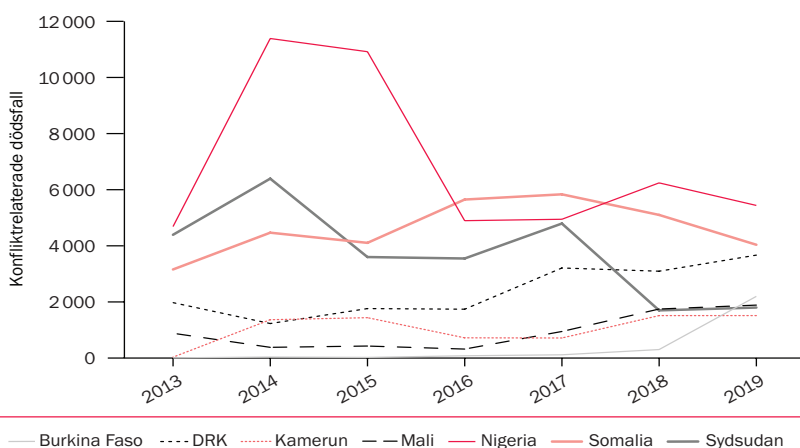
I åtminstone 15 länder söder om Sahara pågick väpnade konflikter under 2019: Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Centralafrikanska republiken, Tchad, Demokratiska republiken Kongo, Etiopien, Kenya, Mali, Moçambique, Niger, Nigeria, Somalia, Sydsudan och Sudan. Åtta var lågintensiva, regionala konflikter och sju var högintensiva väpnade konflikter (Nigeria, Somalia, Demokratiska republiken Kongo, Burkina Faso, Mali, Sydsudan och Kamerun). Nästan alla väpnade konflikter var internationaliserade, bland annat genom statliga aktörer, antingen direkt eller via ombud, och gränsöverskridande aktiviteter av våldsamma islamistgrupper, andra väpnade grupper och kriminella nätverk. Dynamiken i konflikter och etniska och religiösa motsättningar

uppkom ofta ur en kombination av svaga stater, korruption, ineffektiv grundläggande service, konkurrens om naturtillgångar, ojämlikhet och en känsla av marginalisering. Två andra övergripande frågor formade fortsatt regional säkerhet: internationaliseringen av kontraterrorismaktiviteter och klimatförändringens växande betydelse, där bristen på vatten är en särskilt allvarlig utmaning.

Fredsoperationer

Det pågick 20 fredsoperationer i Afrika söder om Sahara under 2019, två färre än under 2018, bland annat flera stora insatser i länder med väpnade konflikter som Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Mali, Somalia och Sydsudan. Antalet utplacerad personal i området, 97 519 den 31 december 2019, minskade för fjärde året i rad och nådde sitt lägsta antal sedan 2012.

KONFLIKTRELERATERADE DÖDSFALL I HÖGINTENSIVA VÄPNADE KONFLIKTER I AFRIKA SÖDER OM SAHARA 2013–19

DRK = Demokratiska republiken Kongo.

Källa: Armed Conflict Location & Event Data Project, 'Data export tool', [utan datum].

UTLÄNDSKA, NATIONELLA OCH MULTILATERALA FREDS- OCH KONTRATERRORISMOOPERATIONER I SAHEL OCH TCHADSJÖREGIONEN

Namn	Deltagande länder/ organisationer	Startad/ bestämd	Truppstyrka	Utplaceringsland
EUCAP Sahel Niger	EU:s medlemsländer	2012	115 poliser och civila	Niger
FN:s stabiliseringsinsats i Mali (MINUSMA)	FN (främst afrikanska länder, Bangladesh, Egypten, Kina och Tyskland)	2013	14 438 soldater, polis och civila	Mali
EU:s utbildningsinsats (EUTM) i Mali	EU:s medlemsländer	2013	697 soldater och 3 civila	Mali
Multinational Joint Task Force	Benin, Kamerun, Tchad, Niger och Nigeria	2014 ^a	10 746 soldater	Kamerun, Tchad, Niger och Nigeria
Operation Barkhane	Frankrike	2014 ^b	4 700 soldater	Burkina Faso, Tchad, Mali och Niger
EUCAP Sahel Mali	EU:s medlemsländer	2015	127 poliser och civila	Mali
Multilaterala styrkan <i>Joint Force of the G5 for the Sahel</i>	Burkina Faso, Tchad, Mali, Mauretanien och Niger	2017	5 000 soldater	Burkina Faso, Tchad, Mali, Mauretanien och Niger

EU = Europeiska unionen; G5 = G5-gruppen Sahel; FN = Förenta nationerna.

^a Inleddes som en enbart nigeriansk styrka 1994; utvidgades att innefatta även Tchad och Niger 1998.

^b Efterträdde Operation Serval, vilken startades i jan. 2013 och avslutades i juli 2014.

En djupare kris i Sahel och regionen kring Tchadsjön

De väpnade konflikterna i Burkina Faso, Kamerun, Tchad, Mali, Niger och Nigeria förvärrades alla under 2019. Säkerhetsutmaningarna kopplas ihop med den ökade våldsamma extremismen och utbredningen av väpnade icke-statliga grupper, som till exempel Boko Haram, som brett ut sig från Nigeria över Tchadsjöregionen. De våldsamma extremistgrupperna är sammankvädda med upprorsgrupper på landsbygden som får näring från motsättningar mellan samhällen och som utnyttjar missnöjet från marginaliserade grupper.

Antalet dödsoffer kopplade till den väpnade konflikten i Burkina Faso ökade märkbart under 2019 på grund av en utvidgning

av tre sammankopplade lager av konflikten. Regeringens konflikt med kraftigt beväpnade islamistgrupper, strider mellan beväpnade etniska grupper och islamistgrupper och våldsamheter mellan olika samhällen.

Centralafrika

Under 2019 fanns två stora utmaningar i Centralafrika: (a) genomförandet av ett nytt fredsavtal mellan regeringen och väpnade grupper i Centralafrikanska republiken, och (b) en period av politisk övergång i Demokratiska republiken Kongo, vilken följdes av en ökad osäkerhet och politiskt våld i de östra provinserna samt en pågående akut hälsokris genom utbrott av mässling och Ebola. ●

8. MILITÄRUTGIFTER

Världens militärutgifter beräknades 2019 till 1917 miljarder dollar. Det stod för 2,2 procent av världens bruttonationalprodukt (BNP), eller 249 dollar per person. Utgifterna 2019 var 3,6 procent högre än 2018 och 7,2 procent högre än 2010. För femte året i rad ökade världens totala militärutgifter och under 2019 sågs den största ökningen för tioårsperioden 2010–19, en ökning som översteg 2018 års med 2,6 procent. Militärutgifterna ökade i åtminstone fyra av världens fem regioner: med 5 procent i Europa, med 4,8 procent i Asien och Oceanien, med 4,7 procent i Amerika och med 1,5 procent i Afrika. För femte året i rad kan SIPRI inte göra en beräkning av de totala militärutgifterna i Mellanöstern.

Länder med de högsta militärutgifterna 2019

Ökningen av de totala utgifterna 2019 berodde till största delen på utgiftsmönstren i USA och Kina, vilka tillsammans står för över hälften av världens militärutgifter. USA ökade 2019 sina utgifter för andra året i rad till 732 miljarder dollar. Det var 2,7 gånger mer än de 261 miljarder dollar som Kina spenderade, det land i världen med näst högst utgifter. Kinas utgifter var totalt 5,1 procent högre än under 2018 och 85 procent högre än under 2010. Saudiarabien minskade sina militärutgifter med 16 procent och föll från 2018 års tredje plats över länderna med högst utgifter till en femte under 2019. Indiens utgifter på 71,1 miljarder dollar rankades för första gången som de tredje högsta, medan Ryssland som ökade sina utgifter med 4,5 procent flyttade från femte till fjärde plats.

Bland västeuropeiska länder hade Frankrike fortsatt de högsta utgifterna 2019, med militärutgifter på 50,1 miljarder

VÄRLDENS MILITÄRUTGIFTER 2019

Region	Utgifter (miljarder \$)	Förändring (%)
Afrika	(41,2)	1,5
Nordafrika	(23,5)	4,6
Afrika söder om Sahara	17,7	-2,2
Amerika	815	4,7
Centralamerika och Karibien	8,7	8,1
Nordamerika	754	5,1
Sydamerika	52,8	0,2
Asien och Oceanien	523	4,8
Centralasien	2,2	16
Ostasien	363	4,6
Oceanien	29,0	3,5
Sydasien	88,1	6,4
Sydostasien	40,5	4,2
Europa	356	5,0
Centraleuropa	31,5	14
Östeuropa	74,0	4,9
Västeuropa	251	3,9
Mellanöstern
Världen totalt	1 917	3,6

() = osäker uppskattning; .. = ingen data tillgänglig.

Militärutgifterna är angivna i löpande priser (2018), amerikanska dollar. Alla förändringar är angivna i reella termer för perioden 2018–19.

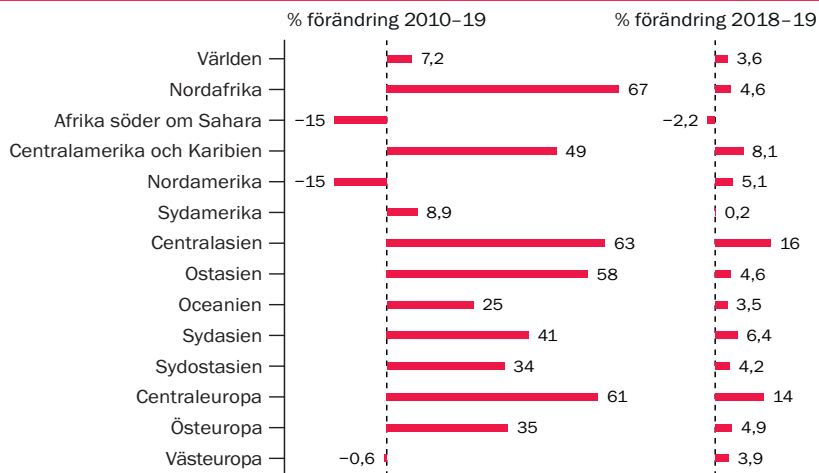
dollar. Den största ökningen bland de 15 länderna med högsta militärutgifter hade emellertid Tyskland. Dess militärutgifter ökade med 10 procent till 49,3 miljarder dollar.

Regionala jämförelser

Militärutgifterna är inte jämt fördelade bland världens regioner. De sammanlagda militärutgifterna i Europa uppgick till 356 miljarder dollar 2019, vilket stod för 19 procent av världens totala utgifter. Det var mindre än utgifterna för länderna i Amerika på 815 miljarder dollar (43 procent av världens totala utgifter), och Asien och

PROCENTUELL FÖRÄNDRING AV MILITÄRUTGIFTER ENLIGT REGION

Oceanien med 523 miljarder dollar (27 procent av världens totala utgifter). Utgifterna i Mellanöstern beräknas till omkring 9,4 procent av världens totala utgifter. De 41,2 miljarder dollar som spenderades av afrikanska länder var lägst av alla regioner och stod endast för 2,1 procent av världens militärutgifter.

Militärutgifterna i Natos medlemsländer

Natos medlemsländer lovade 2014 att öka sina militärutgifter till 2 procent av BNP och att använda åtminstone 20 procent av sina militärutgifter på materiel. Antalet europeiska Nato-länder som använde 20 procent eller mer av sina militärutgifter på materiel ökade från fem 2014 till 14 under 2019. De fem länderna med den högsta relativa ökningen av utgifter för materiel som andel av de totala militärutgifterna är alla centraleuropeiska (Bulgarien, Ungern, Litauen, Rumänien och Slovakien). Den markanta ökningen hade många orsaker, som behovet av att modernisera sina vapen eller att minska sitt beroende av Ryssland för underhåll av

nuvarande vapensystem, men den främsta orsaken var deras upplevelse av ett ökat hot från Ryssland. Bland andra europeiska Nato-medlemmar har ökningen av materielutgifternas andel av militärutgifterna varit måttligare.

Öppenhet i militärutgifter

Att kartlägga länders militärutgifter kräver öppenhet. Antalet rapporter till FN:s och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europas (OSSE) system för standardiserad rapportering av militärutgifter minskade fortsatt under 2019, medan rapporteringen till ett sydamerikanskt register verkar ha upphört helt.

Öppenheten varierar stort på nationell nivå. I en del länder, ofta de som styrs av militärregimer, är militärutgifterna finansierade utanför statsbudgeten. I fallet Myanmar, som belystes i 2019 års FN-rapport, underströks hur finansiering utanför budgeten och bristen på öppenhet i militärutgifterna kan tillåta att militären kan agera utom kontroll och begå brott mot minoriteter. ●

9. INTERNATIONELL VAPENHANDEL OCH VAPENPRODUKTION

Volymen av de internationella överföringarna av större vapensystem växte med 5,5 procent under perioden mellan 2010–14 och 2015–19 och nådde därmed sin högsta nivå sedan kalla krigets slut. Ökningen är en fortsättning på den stadigt uppåtgående trend som startade i början av 2000-talet. Den totala volymen av överföringar för 2015–19 var emellertid fortsatt 33 procent lägre än under 1980–84, när vapenöverföringarna nådde sin högsta nivå.

Importörer av större konventionella vapen

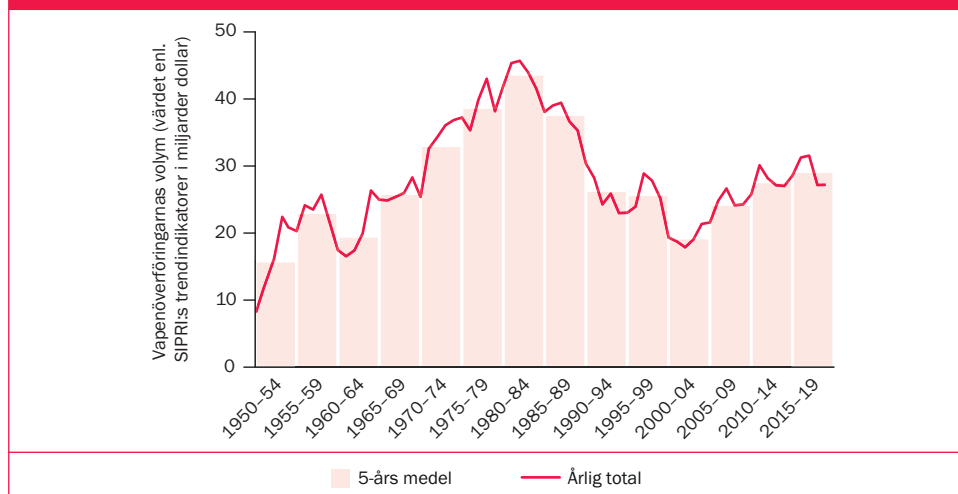
SIPRI identifierade 160 länder som importörer av större konventionella vapen under 2015–19. De fem största vapenimportörerna var Saudiarabien, Indien, Egypten, Australien och Kina, vilka tillsammans stod för 36 procent av den totala vapenimporten. Den region som mottog den största volymen av vapenleveranser under 2015–19 var Asien och Oceanien, motsvarande 41 procent av totalen, följt av Mellanöstern som

mottog 35 procent, vilket var en högre andel än under någon av 13 femårsperioder i följd sedan 1950–54. Två regioner såg ett ökat flöde av vapen mellan 2010–14 och 2015–19, Mellanöstern (61 procent) och Europa (3,2 procent). Flödet till övriga tre regioner minskade, Amerika (-40 procent), Afrika (-16 procent) och Asien och Oceanien (-7,9 procent).

Vapenleverantörer av större konventionella vapen

De fem största leverantörerna under 2015–19, USA, Ryssland, Frankrike, Tyskland och Kina stod för 76 procent av den totala exportvolymen. USA och Ryssland (Sovjetunionen före 1992) har sedan 1950 ständigt varit de överlägset största leverantörerna. Under 2015–19 stod den amerikanska vapenexporten för 36 procent av världens totala export och var 23 procent högre än under perioden 2010–14. Den överlägset största mottagaren av amerikanska vapen under 2015–19 var Saudiarabien, som mottog 25 procent av den amerikanska exporten, en uppgång

TRENDEN FÖR ÖVERFÖRINGAR AV STÖRRE KONVENTIONELLA VAPEN 1950–2019

DE STÖRSTA EXPORTÖRERNA OCH IMPORTÖRERNA AV STÖRRE KONVENTIONELLA VAPEN 2015–19

Exportörer	Globala andelar (%)	Importörer	Globala andelar (%)
1 USA	36	1 Saudiarabien	12
2 Ryssland	21	2 Indien	9,2
3 Frankrike	7,9	3 Egypten	5,8
4 Tyskland	5,8	4 Australien	4,9
5 Kina	5,5	5 Kina	4,3
6 Storbritannien	3,7	6 Algeriet	4,2
7 Spanien	3,1	7 Sydkorea	3,4
8 Israel	3,0	8 FA	3,4
9 Italien	2,1	9 Irak	3,4
10 Sydkorea	2,1	10 Qatar	3,4

FA = Förenade Arabemiraten.

med 7,4 procent sedan 2010–14. Rysslands vapenexport däremot minskade med 18 procent och dess andel av världens totala export sjönk från 27 procent under perioden 2010–14 till 21 procent 2015–19. De tre andra stora leverantörerna, Frankrike (72 procent), Tyskland (17 procent) och Kina (6,3 procent), ökade alla sin vapenexport mellan perioderna 2010–14 och 2015–19.

Tio-i-topplistan av leverantörer har historiskt dominerats av USA, Ryssland och västeuropeiska leverantörer och har i allmänhet bara innehållit leverantörer som tidigare förekommit på listan. Under perioden 2015–19 blev Sydkorea det första land som kom in på tio-i-topplistan utan att tidigare varit på den. Många av de 68 länder som SIPRI identifierat som exportörer av större vapensystem 2015–19 är små exportörer. De 25 största leverantörsländerna stod för 99 procent av den totala exporten. Länderna i Nordamerika och Europa, Ryssland inräknat, stod för 87 procent av all vapenexport.

Öppenhet i vapenöverföringar

Antalet länder som rapporterar sin vapenexport och import till FN:s register över konventionella vapen var fortsatt få och inga stora förändringar skedde i de olika nationella och regionala rapporteringsprocesserna. Antalet länder som fullgör sina skyldigheter att rapportera vapenexport och import enligt 2013 års Vapenhandelsfördrag (ATT) har ökat från 53 under 2016 till 61 under 2018*. Eftersom fler länder har ratificerat ATT-fördraget har emellertid andelen länder som lämnar in rapporter minskat från 71 procent 2016 till 66 procent 2018.

Det finansiella värdet av vapenexporten

SIPRI:s data över vapenhandel representerar inte det finansiella värdet, men många vapenexporterande länder publicerar siffror med det finansiella värdet av sin vapenexport. Baserat på sådana siffror beräknar SIPRI det totala värdet av världens vapenhandel 2017 till minst 95 miljarder dollar*.

Vapenproduktion och militära tjänster

SIPRI:s Top 100-lista över vapenproducerande företag och militära tjänsteföretag rankar de största vapenindustriella företagen (utanför Kina) både efter deras inhemska försäljning och export. Den totala försäljningen på Top 100-listan 2018* uppgick till 420 miljarder dollar, en ökning med 4,6 procent jämfört med 2017. Ökningen var till stor del beroende av företag baserade i USA, vilka dominerar topplistan. ●

* Senast tillgängliga data.

10. VÄRLDENS KÄRNVAPENARSENALER

Vid början av 2020 innehade nio länder (USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike, Kina, Indien, Pakistan, Israel och Nordkorea) omkring 13 400 kärnstridsspetsar, av vilka 3720 var utplacerade och operativa. Omkring 1800 av dessa hölls i högsta beredskap.

Kärnvapenarsenaler

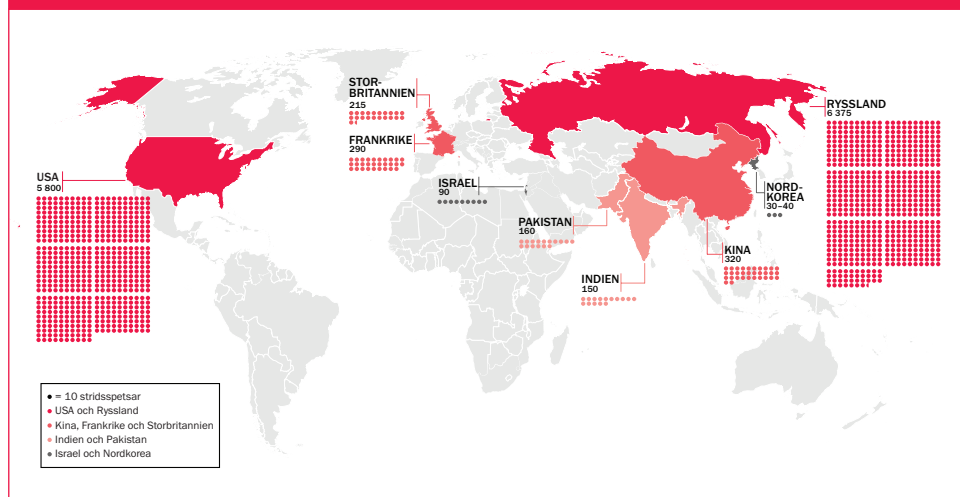
Lagren av kärnstridsspetsar fortsätter att minska. Det beror främst på att både USA och Ryssland demonterar gamla stridsspetsar. Samtidigt har både USA och Ryssland omfattande och kostsamma program för att byta ut och modernisera sina missilsystem med förmåga att bära kärnvapen samt av kärnstridsspetsar och produktionsanläggningar. I slutet av 2019 började USA placera ut en ny lätt kärnstridsspets på en del av sina atomdrivna ubåtar utrustade med ballistiska missiler.

Övriga kärnvapenstaters arsenaler är betydligt mindre, men alla utvecklar nya vapensystem, eller har deklarerat sin avsikt att göra det. Kina är mitt i en betydande modernisering och utbyggnad av sin arsenal och Indien och Pakistan tros också utöka storleken på sin kärnvapenarsenal. Nordkorea prioriterar fortsatt sitt militära nukleära program som ett centralt element i sin nationella säkerhetsstrategi, även om landet 2019 fortsatte sitt tillfälliga stopp för tester av kärnvapen och ballistiska missiler med mellan- och långdistansräckvidd.

Bristen på öppenhet

Tillgången på tillförlitlig information om statusen för de olika kärnvapenstaternas arsenaler och kapacitet varierar betydligt. USA har avslöjat betydande information om sina kärnvapenlager och kapacitet, men 2019 slutade den amerikanska regeringen offentliggöra storleken på sina lager. Storbritannien och Frankrike har också offentliggjort en del information. Ryssland vägrar att offentligt avslöja en detaljerad

VÄRLDENS KÄRNVAPENLAGER 2019

Not: Gränsvärdena använda på kartan betyder inte att SIPRI godkänner dem.

VÄRLDENS LAGER AV KLYVBART MATERIAL 2019

Råmaterialet till kärnvapen är klyvbart material, antingen höganrikat uran eller separerat plutonium. Kina, Frankrike, Ryssland, Storbritannien och USA har framställt både höganrikat uran och plutonium för sina kärnvapen. Indien och Israel har i huvudsak framställt plutonium och Pakistan har mestadels framställt höganrikat uran, men utvecklar sin förmåga att framställa plutonium. Nordkorea har framställt plutonium till kärnvapen, men kan även ha framställt höganrikat uran. Alla länder med en civil kärnkraftsindustri har förmågan att framställa klyvbart material.

International Panel on Fissile Materials sammanställer information om världens lager av klyvbart material.

Världens lager 2019

Höganrikat uran	~1 335 ton
Separerat plutonium	
Militära lager	~220 ton
Civila lager	~300 ton

uppdelning av sina arsenaler enligt Nya START-avtalet, trots att denna information delas med USA. Kina visar upp sina kärnvapen offentligt oftare än tidigare, men redovisar mycket lite information om antalet vapen och framtida utvecklingsplaner. Indien och Pakistan gör uttalanden om en del missilprov, men lämnar inte ut någon information om status och storlek på sina arsenaler. Nordkorea har bekräftat att de testar sina kärnvapen och missiler, men lämnar inte ut någon information om kapaciteten. Israels policy är sedan länge att inte kommentera sin kärnvapenarsenal. ●

VÄRLDENS KÄRN- VAPENARSENALER 2019

Land	Utplacerade stridsspetsar	Övriga stridsspetsar	Totalt
USA	1 750	4 050	5 800
Ryssland	1 570	4 805	6 375
Storbritannien	120	95	215
Frankrike	280	10	290
Kina	–	320	320
Indien	–	150	150
Pakistan	–	160	160
Israel	–	90	90
Nordkorea	–	[30–40]	[30–40]
Totalt	3 720	9 680	13 400

– = noll; [] = osäker siffra som inte inkluderas i totalsumman.

Not: "Övriga stridsspetsar" betyder stridsspetsar i reserv och lager samt de stridsspetsar som är avsedda att demonteras.

Siffrorna för Ryssland och USA motsvarar inte nödvändigtvis antalet deklarerade i 2010 års Nya START-fördrag p g a fördragets beräkningsregler.

Alla siffror är ungefärliga och inhämtade i januari 2020. SIPRI reviderar sina data över världens kärnvapenarsenaler varje år baserat på ny information och uppdateringar.

11. KÄRNVAPENNEDRUSTNING, NUKLEÄR BEGRÄNSNING OCH ICKE-SPRIDNING

Rysk-amerikansk kärnvapenbegränsning

Utsikterna för att resultaten som uppnåtts i de rysk-amerikanska kärnvapenbegränsningarna ska bli varaktiga verkar alltmer avlägsna. Under 2019 kulminerade den långvariga tvisten mellan USA och Ryssland om det nyskapande avtalet från 1987, Fördrag om eliminering av sovjetiska och amerikanska markbaserade missiler med räckvidden 500–5500 km (INF-fördraget) med att hela fördraget bröt samman. USA anklagade Ryssland för att ha utvecklat och utplacerat en mobil markbaserad kryssningsmissil med en räckvidd som var förbjuden enligt fördraget, en anklagelse som Ryssland konsekvent avfärdade som grundlös. USA bekräftade i augusti 2019 att man dragit sig ur INF-fördraget då Ryssland misslyckats att möta den amerikanska oron över problemen med efterlevnaden. Beslutet markerade fördragets faktiska upphörande, vilket kan innebära att nya kärnvapen placeras ut i Europa.

Ryssland och USA misslyckades också att nå framgång i diskussionerna för att förlänga det enda återstående kärnvapenbegränsningsavtalet mellan länderna, 2010 års Fördrag om åtgärder för vidare nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (Nya START). Länderna uppnådde de sista av fördragets vapenbegränsningar vid den specificerade tidpunkten 2018. Fördraget kommer emellertid upphöra om man inte kommer överens om en förlängning innan februari 2021. Bakgrunden till det uppkomna dödläget i Nya START ligger i spänningarna mellan Ryssland och USA om missilförsvar och avancerade vapenbärare samt de betydande

förbättringarna av den kinesiska strategiska kapaciteten.

Nordkoreas och USA:s samtal om kärnvapen

Spänningarna över Nordkoreas pågående program för att utveckla kärnvapen och ballistiska missilers vapenbärare bestod mellan USA och Nordkorea under 2019. De två länderna var fastlåsta i ett diplomatiskt dödläge på grund av de löften om att arbeta mot att upprätta fredliga relationer och en nukleär avrustning av koreanska halvön, som deras respektive ledare avgivit på ett toppmöte föregående år. Ett andra toppmöte mellan ledarna i februari 2019 slutade utan konkreta resultat. Trots att Nordkorea fortsatt höll fast vid sitt ensidiga moratorium för tester av kärnvapen och långdistans-kryssningsmissiler, utförde man under året ett flertal testflygningar av kortdistans-ballistiska missiler, inklusive flera nya system.

Iran och den gemensamma övergripande handlingsplanen ("kärnteknikavtalet")

Under 2019 var det fortsatt en tvist om genomförandet av 2015 års kärnteknikavtal, ett avtal mellan åtta parter avsett att begränsa Irans spridningskänsliga nukleära aktiviteter och att skapa internationellt förtroende för att landets nukleära program enbart har fredliga syften. Under året meddelade Iran att landet gradvis skulle nedprioritera sin efterlevnad av avtalets gränser, som svar på de amerikanska återinförda sanktionerna vilka följde på att USA drog sig ur kärnteknikavtalet 2018. Iran vädjade till de andra parterna till kärnteknikavtalet att garantera att åtminstone någon grad av sanktionshjälp, en av Irans viktigaste fördel med avtalet, kunde ges trots de amerikanska sanktionernas

SAMLAT ANTAL RYSKA OCH AMERIKANSKA STRATEGISKA OFFENSIVA VAPEN ENLIGT NYA START, 5 FEBRUARI 2011 OCH I SEPTEMBER 2018 OCH I SEPTEMBER 2019

Data kategori	Fördragsgränser	Ryssland			USA		
		feb. 2011	mars 2019	sep. 2019	feb. 2011	mars 2019	sep. 2019
Utplacerade ICBMs, SLBMs och tunga bombplan	700	521	524	513	882	656	668
Stridsspetsar på utplacerade ICBMs, SLBMs och tunga bombplan ^a	1 550	1 537	1 461	1 426	1 800	1 365	1 376
Utplacerade och icke-utplacerade bärarketer för ICBMs, SLBMs och tunga bombplan	800	865	760	757	1 124	800	800

ICBM = interkontinental ballistisk missil; SLBM = ballistisk missil avfyrad från en ubåt.

Not: Fördraget trädde i kraft den 5 februari 2011. Fördragsgränserna skulle nå senast 5 februari 2018.

^a Varje tungt bombplan beräknas medföra en stridsspets.

påverkan. Mot bakgrunden av ökade politiska motsättningar bekräftade det Internationella atomenergiorganet att Iran fortsatt underlättade organisationens inspektioner och övervakning enligt kärnteknikavtalet.

Multilateral vapenbegränsning och nedrustning

Inom ramen för 1968 års Fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (Icke-spridningsfördraget) höll det förberedande utskottet för 2020 års översynskonferens av Icke-spridningsfördraget sitt tredje och sista möte i New York i april och maj 2019. Den utdragna splittringen i flera frågor mellan fördragets parter gjorde att det förberedande utskottet inte kunde enas om gemensamma rekommendationer till 2020 års översynskonferens.

Det pågick också fortsatta multilaterala diplomatiska försök att främja ikraftträdandet av Fördraget om förbud mot kärnvapen, som är det första fördrag som innebär ett fullständigt förbud mot

kärnvapen, inklusive deras utveckling, utplacering, innehav, användande och hot om användande. I december antog FN:s generalförsamling en resolution som uppmanar alla länder som ännu inte "under-tecknat, ratificerat, accepterat eller anslutit sig till fördraget att så snart som möjligt göra det".

I september 2019 hölls den elfte konferensen för att förenkla ikraftträdandet av 1996 års Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT) i New York. Konferensen hölls mot bakgrunden av de amerikanska anklagelserna mot Ryssland att de bröt mot sina skyldigheter enligt fördraget. I november hölls ett första möte för en konferens för införandet av en kärnvapenfri zon och en zon fri från andra massförstörelsevapen i Mellanöstern vid FN i New York. Krav på att införa en kärnvapenfri zon i Mellanöstern har framförts sedan 1974. ●

12. KEMISKA OCH BIOLOGISKA SÄKERHETSHOT

Påståenden om användning av kemiska vapen i Syrien och Storbritannien

Under 2019 fortsatte Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW) sina undersökningar om den påstådda användningen av kemiska vapen i Syrien. Fakta-insamlingen konstaterade i en rapport i mars 2019 att det fanns "rimliga skäl" att tro att en kemisk attack hade ägt rum i Douma i april 2018. Några av slutsatserna i rapporten visade sig vara kontroversiella och ifrågasattes av några länder. Vid sidan av Syrien fortsatte undersökningarna i Storbritannien av användningen av kemikalier av nervgiftet novitjok-typ i mars 2018.

Ansvar för användning av kemiska vapen

Splittringen bland parterna till 1993 års C-vapenkonvention över beslutet 2018 att inrätta OPCW:s utrednings- och identifieringsgrupp för att identifiera de som gör sig skyldiga till att använda kemiska vapen fortsatte. Splittringen orsakade stor institutionell påfrestning på OPCW. Trots detta är gruppen aktiv sedan mars 2019 och fokuserar på nio tillfällen där vapen använts.

Den 24:e konferensen för parterna till C-vapenkonventionen var det viktigaste mötet under året. Där kom man för första gången överens om att lägga till kemikalier på listan för rutinkontroller. Till de kemikalier som lagts till hör det nervgift av novitjok-typ som användes i Storbritannien 2018.

Destruktion av kemiska vapen

Den 31 oktober 2019 hade 97,3 procent av de anmälda kategori 1 kemiska vapnen blivit

destruerade med internationell verifiering. USA är det enda kvarvarande land med anmält innehav av kemiska vapen som inte destruerats, men de förväntas avsluta den återstående destrueringen inom den planerade tidsramen.

Biologisk vapenbegränsning

De viktigaste biologiska nedrustnings- och icke-spridningsaktiviteterna under 2019 gjordes i samband med den andra omgången av 1972 års B-vapenkonventionens extramöten av experter, statspartsmötet och FN:s generalförsamlings första utskott. Statspartsmötet 2019 tog varje expertmötesrapport under övervägande, men slutrapporten konstaterade precis som 2018 att "ingen enighet nåddes om överläggningarna eller om ett möjligt resultat från expertmötena". Ordföranden föreslog och startade emellertid en ny process för att kringgå dödläget kring rapporterna och för att tillföra verkligt expertgruppsarbete till statspartsmötena och till 2021 års översynskonferens. Processen uppmuntrar statsparter att få en kontinuitet mellan arbetena under de tre extramötesåren, att identifiera områden där arbetet kan samordnas och att undvika en konfrontativ strategi.

En utvecklingstrend inom området är att civilsamhället i allt större utsträckning bidrar till att skapa globala diskussioner om biologiska hot och lämpliga svar på dem. Detta kan bli betydelsefullt för inriktningen på biologisk nedrustning och icke-spridning under de kommande åren. ●

13. KONVENTIONELL RUSTNINGSKONTROLL OCH NYA VAPEN TEKNOLOGIER

Globala instrument för konventionell rustningskontroll

Trots en växande internationell oro över icke-statliga väpnade gruppers användning av brandvapen och explosiva vapen i befolkade områden, inklusive improviserade sprängämnen (IED), misslyckades man i diskussionerna inom ramen för 1981 års Konvention för särskilt inhumana konventionella vapen (CCW-konventionen) att komma fram till nya konkreta resultat. Bristen på framsteg för CCW-konventionen leder till att en del länder undersöker möjligheten att skapa nya dokument för rustningskontroll. Irland sammankallade 2019 det första i en serie av öppna samtal om ett politiskt uttalande om explosiva vapen i befolkade områden i Genève. Avsikten var att slutbehandla och anta ett uttalande under 2020.

Internationella olikheter i utvecklingen av normer för ansvarstagande länders betedande i cyberrymden ledde till att två parallella processer startade under 2019: en arbetsgrupp som inte är tidsbegränsad och ny grupp av statliga experter. Att någon av grupperna skulle komma fram till ett bindande avtal inom en snar framtid är osannolikt på grund av avsaknaden av samstämmighet.

Användningen av antipersonella minor är idag ovanlig bland länder, men icke-statliga gruppers användning av dem i krig är ett växande problem, särskilt användningen av IED:er aktiverade av offren. Antipersonella minor användes av dessa grupper i åtminstone sex länder mellan mitten av 2018 och oktober 2019: Afghanistan, Indien, Myanmar, Nigeria,

DÖDLIGA AUTONOMA VAPENSYSTEM

Försöken att reglera dödliga autonoma vapensystem (LAWS) fortsatte genom diskussioner i en grupp av regeringsexperter inom ramen för 1981 års CCW-konvention. Trots att en samsyn om att autonoma vapensystem inte kan vara obegränsade har växt fram bland länder, finns fortfarande en oenighet ifall ytterligare regler är nödvändiga. Gruppen av statliga experter antog 2019 elva vägledande principer, varav 10 hade föreslagits 2018, och de kom överens om att mötas igen 2020 och 2021 för fortsatta diskussioner. En majoritet av länderna vill att gruppen presenterar avgörande och politiskt ambitiösa rekommendationer vid CCW-konventionens översynskonferens 2021, men en handfull militärt teknologiskt avancerade länder fortsätter att bromsa framstegen.

Pakistan och Jemen. Den icke-statliga väpnade gruppen Polisario i Västsahara avslutade destruktionsen av sitt lager av landminor under 2019. Klustervapen användes fortsatt i Syrien under 2019.

Förhindrande av en kapprustning i yttre rymden

Sedan 2017 har några länder, främst USA, öppet deklarerat att rymden är ett krigsområde eller ett område för både offensiva och defensiva militära operationer. Andra länder, som Frankrike, Indien och Japan, offentliggjorde 2019 nya militära rymdenheter och i mars 2019 testade Indien ett anti-satellit vapen. Dessutom tillkännagav NATO 2019 att yttre rymden nu är ett operationsområde. Trots den ökade risken för en konflikt i yttre rymden, var internationella diskussioner om aspekterna av säkerhet, FN:s diskussioner om förhindrade av kapprustning i rymden (PAROS) inräknat, fortsatt blockerade. ●

14. PRODUKTER MED DUBBLA ANVÄNDNINGSMÅNEN OCH VAPENHANDELSKONTROLL

Under 2019 fortsatte försöken att globalt, multilateralt och regionalt stärka kontrollen av handeln med konventionella vapen och med produkter med dubbla användningsområden knutna till konventionella, biologiska, kemiska och kärnvapen och deras transportsystem. De olika internationella och multilaterala processerna som försöker etablera och främja överenskomna standarder för handeln med vapen och produkter med dubbla användningsområden hade ett oförändrat antal medlemmar. Samtidigt fanns tilltagande tecken på att processerna prövas i högre grad av minskade naturresurser och ökade geopolitiska motsättningar. Det märktes genom bristerna i den obligatoriska rapporteringen och finansieringsskyldigheterna enligt 2013 års Vapenhandelsfördrag, flera inrapporterade brott mot FN:s vapenembargon och meningsskiljaktigheter både inom och mellan grupper av länder om hur processernas skyldigheter ska genomföras. Länderna gjorde emellertid betydande framsteg mot att nå enighet om att utöka och utveckla flera tekniska aspekter av dessa avtal under 2019. Länder har till exempel fortsatt beskriva i detalj hur Vapenhandelsfördragets viktigaste skyldigheter bör genomföras och gjort ett antal tillägg till dokumentsamlingen för bästa praxis och listor för kontroller som binder samman de olika exportkontrollregimerna.

Vapenhandelsfördraget

Den femte konferensen för statsparter till Vapenhandelsfördraget ägde rum i Genève i augusti 2019. Trots motsättningar och tvister gjordes framsteg som framhöll hur fördragets bestämmelser skulle

MULTILATERALA VAPEN- EMBARGON I KRAFT 2019

FN (13 embargon)

- Centralafrikanska republiken (delvis)
- Demokratiska republiken Kongo (delvis)
- Iran (delvis) • Irak (icke-statliga grupper)
- Islamiska staten i Irak och Levanten (Daish), Al-Qaida och individer och grupper associerade med dem • Nordkorea • Libanon (icke-statliga grupper) • Libyen (delvis) • Somalia (delvis) • Sydsudan • Sudan (Darfur) (delvis)
- Jemen (icke-statliga grupper)

EU (21 embargon)

- Direkta tillämpningar av FN:s embargon (10):
- Al-Qaida, Talibanerna och individer och grupper associerade med dem • Centralafrikanska republiken (delvis) • Demokratiska republiken Kongo (delvis) • Eritrea (lyft i dec. 2018) • Irak (icke-statliga grupper)
 - Libanon (icke-statliga grupper) • Libyen (delvis) • Nordkorea • Somalia (delvis)
 - Jemen (icke-statliga grupper)
- Anpassningar av FN:s embargon (2):
- Iran • Sudan (Darfur)
- Embargon innan motsvarighet finns i FN (1):
- Sydsudan
- Embargon utan motsvarighet i FN (8):
- Belarus • Kina • Egypten • Myanmar
 - Ryssland • Syrien • Venezuela • Zimbabwe

Arabförbundet (1 embargo)

- Syrien

Delvis = Embargo som tillåter vapenöverföringar till regeringar om vissa villkor har uppfyllts.

genomföras, särskilt vad gäller könsbaserat våld. Vapenhandelsfördraget är fortsatt det enda avtal för vapen och vapenhandelskontroll som innehåller uttryckliga bestämmelser om könsbaserat våld och som försöker specificera vad de i betyder praktiken, vilket kan vara av betydelse för andra processer. USA meddelade 2019 att man drar sig ur Vapenhandelsfördraget medan Kina uppgav att man förberedde en anslutning.

Dessa motsatta utspel kommer utan tvekan få konsekvenser för försöken att få medlemmar till Vapenhandelsfördraget, men på vilket sätt är svårt att förutse.

Multilaterala vapenembargon

Under 2019 fanns 13 FN-vapenembargon, 21 EU-embargon och ett infört av Arabförbundet i kraft. Inga nya embargon infördes och inga lyftes. Tio av EU:s vapenembargon var direkta tillämpningar av FN-embargon, tre hade andra villkor för varaktighet, annan geografisk omfattning eller typ av vapen som omfattades och åtta hade ingen motsvarighet hos FN. Arabförbundets enda vapenembargo mot Syrien hade ingen motsvarighet hos FN. Liksom tidigare år avslöjade FN:s undersökningar ett stort antal överträdelser av varierande omfattning och betydelse. Genomförandet av FN:s vapenembargo mot Libyen har till exempel inte kunnat stoppa vapenflödet till konflikten. Under 2019 väckte en del vapenöverföringar frågor om vilka specifika aktiviteter och varor som täcks av EU:s vapenembargon och underströk det eventuella behovet av en förbättrad process för nationell rapportering och oberoende övervakning.

Exportkontrollregimer

De fyra multilaterala exportkontrollregimerna Australiengruppen, Missilteknologikontrollregimen (MTCR), *Nuclear Supplier Group* (NSG) och Wassenaar-arrangemanget gjorde alla en genomgång av sina respektive listor för handelskontroll och riktlinjer under 2019. Ingen av regimerna fick några nya medlemmar under 2019 trots väntande ansökningar för flera av regimerna. Geopolitiska motsättningar påverkade fortsatt regimernas arbete, särskilt arbete av politiskt känslig natur, som till

exempel delning av information om vapenanskaffningsförsök. Framsteg gjordes däremot vad gäller tekniska delar av arbetet, till exempel tillägg till listorna för handelskontroll. Detta innefattar nya kontroller av IT-övervakningssystem och utrustning för cyberkrig inom Wassenaar-arrangemanget. Flera regimer vidtog åtgärder för ett tätare samarbete vad gäller överlappningar i deras kontrollistor med hänsyn till bevakning av nya tekniker.

EU:s exportkontroll

För att genomföra de fyra exportkontrollregimerna på sin inre marknad har EU upprättat en gemensamt juridiskt ramverk för kontroll av export, förmedling, transport och omlastning av produkter med dubbla användningsområden och i viss utsträckning militärt materiel. EU:s två viktigaste verktyg på dessa områden (EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport och EU:s förordning om produkter med dubbla användningsområden), var under 2019 föremål för översynsprocesser. Översynen av EU:s gemensamma ståndpunkt avslutades i september 2019 och ledde till begränsade ändringar i både dokumenttexten och i dess medföljande användarmanual. Översynen av EU:s förordning om produkter med dubbla användningsområden som började 2011, pågick emellertid fortfarande vid slutet av 2019. Trots att betydande framsteg gjordes under 2019 belyste diskussionerna skillnaderna mellan parterna, Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, och Europeiska unionens råd, om det övergripande syftet med förordningen. ●

Vapenbegränsnings- och nedrustningsfördrag och avtal i kraft 1 januari 2020

- 1925 Protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser och bakteriologiska stridsmedel (Genèveprotokollet)
- 1948 Konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (*genocide*)
- 1949 Genèvekonventionerna rörande skydd för offren i väpnade konflikter; och 1977 Protokoll I och II (till 1949 års Genèvekonventioner) rörande skydd för offren i internationella respektive icke-internationella väpnade konflikter
- 1959 Antarktisdördraget om förbud mot militarisering av Antarktis
- 1963 Fördrag om förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, yttre rymden och under vattnet (Partiella provstoppsfördraget)
- 1967 Fördrag om principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar (Yttre rymdfördraget)
- 1967 Tlatelolco-fördraget om en kärnvapenfri zon i Latinamerika och Karibien
- 1968 Fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (Icke-spridningsfördraget)
- 1971 Fördrag om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten och i dennas underlag (Havsbottnfördraget)
- 1972 Konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (B-vapenkonventionen)
- 1974 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar
- 1976 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar för fredliga ändamål
- 1977 Konvention om förbud mot militär eller annan fientlig användning av miljöförändrande teknik
- 1980 Konvention om fysiskt skydd av kärnämne
- 1981 Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen)
- 1985 Fördrag om en kärnvapenfri zon i södra Stillahavsområdet (Rarotongafördraget)
- 1990 Fördrag om konventionella styrkor i Europa (CFE-fördraget)
- 1992 Fördraget om observationsflygningar (det s.k. Open Skies-fördraget)
- 1993 Konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt deras förstöring (C-vapenkonventionen)
- 1995 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Sydostasien (Bangkok-fördraget)
- 1996 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Afrika (Pelindaba-fördraget)
- 1996 Avtal om subregional rustningsbegränsning (Florens-avtalet; nu tillämpligt i Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Montenegro och Serbien)
- 1997 Interamerikanska konventionen om olaglig tillverkning och handel med handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 1997 Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawakonventionen)
- 1999 Interamerikanska konventionen om öppenhet i anskaffning av konventionella vapen
- 2001 Protokollet för kontroll av skjutvapen, ammunition och relaterade material i regionen Southern African Development Community (SADC)
- 2004 Nairobi-protokollet för förebyggande, kontroll och minskning av handeldvapen och lätta vapen i regionen Stora sjöarna och på Afrikas horn
- 2006 ECOWAS-konventionen om handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material

- 2006 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Centralasien (Semipalatinsk-fördraget)
- 2008 Konventionen om klusterammunition
- 2010 Fördrag om åtgärder för vidare nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (Nya START)
- 2010 Centralafrikanska konventionen om kontroll av handeldvapen och lätta vapen och ammunition och alla komponenter som kan användas för att tillverka, reparera eller montera dessa vapen (Kinshasa-konventionen)
- 2011 2011 års Wien-dokument om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder
- 2013 Vapenhandelsavtalet (ATT-avtalet)

Fördrag och avtal som ännu ej trätt i kraft den 1 januari 2020

- 1996 Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT)
- 1999 Avtalet om anpassning av 1990 års CFE-fördrag
- 2017 Fördrag om förbud mot kärnvapen

Organisationer för säkerhetssamarbete

Under 2019 anslöt sig Mikronesien till *Proliferation Security Initiative*. Argentina, Brasilien, Chile, Colombia och Paraguay drog sig ur Sydamerikanska nationernas union (UNASUR) och Ecuador och Peru inledde processen för ett utträde. Diskussioner om att bilda en ny regional grupp, kallad Forum för framsteg i Sydamerika (PROSUR), pågår. ●

KRONOLOGI 2019 (UTVALDA HÄNDELSER)

- 16 jan. FN:s säkerhetsråd inrättar ett uppdrag som stöd för Hodeidah-avtalet i Jemen.
- 6 feb. Centralafrikanska republikens regering och 14 väpnade grupper undertecknar ett fredsavtal.
- 27 mars Indien meddelar att man för första gången framgångsrikt testat ett antisatellit vapen.
- 30 april Juan Guaidó, oppositionsledaren i Venezuela, anstiftar ett upprorsförsök mot president Nicolás Maduro.
- 19 maj En anklagelse om användning av kemiska vapen i Kabanah, Syrien, undersöks av OPCW.
- 20–21 juni Iran skjuter ner en amerikansk militär drönare. USA svarar med cyberattacker mot iranska under rättelse- och militära resurser.
- 17 juli Världshälsoorganisationen (WHO) meddelar att ebolautbrottet i Demokratiska republiken Kongo är ett internationellt hälsonödläge.
- 2 aug. USA frånträder formellt 1987 års INF-fördrag.
- 8 sep. President Donald J. Trump tillkännager att fredssamtalen i Afghanistan är ”döda”.
- 9 okt. Turkiet kungör starten av en militäroperation i nordöstra Syrien för att upprätta en ”säker zon”.
- 4 nov. USA meddelar FN om sin avsikt att frånträda 2016 års Parisavtal om klimatförändring 2020.
- 31 dec. En lunginflammation av okänt ursprung upptäcks i Wuhan, Kina och rapporteras till WHO.

SIPRI:S DATABASER

SIPRI Military Expenditure Database

I databasen finns enhetliga tidsserier för militärutgifterna sedan 1949. De möjliggör jämförelse av ländernas militärutgifter i lokal valuta i löpande priser, i amerikanska dollar i fasta priser och växelkurser samt som andel av bruttonationalprodukten (BNP).

SIPRI Arms Industry Database

Databasen innehåller årliga siffror över intäkter totalt, och intäkter från vapenförsäljning och militära tjänster för de 100 företag i världen med störst vapenförsäljning sedan 2002 (kinesiska företag undantaget).

SIPRI Arms Transfers Database

Denna databas visar alla internationella vapenöverföringar av större konventionella vapen sedan 1950. Databasen är den mest omfattande allmänt tillgängliga källan för internationella vapenöverföringar.

SIPRI Arms Embargoes Database

Databasen innehåller information om alla vapenembargon som införts av en internationell organisation, som EU eller FN, eller av en grupp av länder. Alla embargon som är i kraft, eller varit i kraft sedan 1998 ingår.

SIPRI National Reports Database

Innehåller länkar till alla offentligt tillgängliga nationella rapporter över vapenexport och uppdateras ständigt med nya länkar.

SIPRI Multilateral Peace Operations Database

Databasen innehåller information om alla fredsuppdrag sedan 2000, både FN-ledda och andra. I de samlade uppgifterna ingår plats, datum för utplacering och tidsram för uppdragets längd, mandat, deltagande länder, antal personer som deltar i uppdraget, kostnader och antalet dödsfall.

Databaserna är tillgängliga via SIPRI:s hemsida. ●

BESTÄLLNINGSGENOMGÅNG FÖR SIPRI YEARBOOK 2020

SIPRI Yearbook 2020: Armaments, Disarmament and International Security

Publiceras för SIPRI, tryckt och i elektroniskt format av Oxford University Press

ISBN 978-0-19-886920-7, (inbunden)

ISBN 978-0-19-190570-4, (online)

Mer information finns tillgänglig på: **www.sipriyearbook.org**

**STOCKHOLM INTERNATIONAL
PEACE RESEARCH INSTITUTE**

Signalistgatan 9
SE-169 72 Solna, Sweden
Telephone: +46 8 655 97 00
Email: sipri@sipri.org
Internet: www.sipri.org

SIPRI YEARBOOK 2020

Armaments, Disarmament and International Security

SIPRI:s årsbok anses av politiker, diplomater, journalister, forskare och studenter som en vederhäftig och oberoende källa till data och analys av rustning, nedrustning och internationell säkerhet. Den presenterar en överblick över utvecklingen inom internationell säkerhet, vapen och teknologi, militärutgifter, vapenhandel och vapenproduktion, väpnade konflikter och konflikthantering tillsammans med försök att kontrollera konventionella vapen, kärnvapen samt kemiska och biologiska vapen.

Detta häfte sammanfattar kapitlen i den 51:a upplagan av SIPRI:s årsbok och innehåller redogörelser för utvecklingen under 2019 inom

- *Väpnade konflikter och konflikthantering*, en överblick över väpnade konflikter och fredsprocesser världen över liksom över globala och regionala trender för fredsoperationer
- *Militärutgifter, internationella vapenöverföringar och utvecklingen för vapenproduktionen*
- *Världens kärnvapenarsenaler*, med en översikt av de nio kärnvapenstaterna och deras nukleära moderniseringsprogram
- *Kärnvapenbegränsning*, med tonvikten på nordkoreansk-amerikansk nukleär diplomati, utvecklingen för INF-fördraget och den rysk-amerikanska kärnvapenbegränsningen och nedrustningen samt införande av kärnteknikavtalet med Iran
- *Kemiska och biologiska säkerhetshot*, med bl a utredningen om den påstådda användningen av kemiska vapen i Mellanöstern och utvecklingen av de internationella juridiska dokumenten mot kemisk och biologiska krigföring
- *Konventionell rustningskontroll*, med fokus på globala protokoll som t ex försök att reglera dödliga autonoma vapensystem, cybersäkerhet och explosiva vapen i befolkade områden samt samtal om att förhindra en kapprustning i yttre rymden
- *Produkter med dubbla användningsområden och vapenhandelskontroll*, med presentationer av utvecklingen för Vapenhandelsavtalet, multilaterala vapenembargon och exportkontrollregimer samt översynsprocesserna av EU:s juridiska ramverk för exportkontroll

Årsboken innehåller också bilagor med fördrag och avtal om rustningsbegränsningar och nedrustning, beskrivningar av de viktigaste organisationerna för säkerhetssamarbete samt en kronologi över det gångna årets händelser inom SIPRI:s forskningsområden.